Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2014. szeptember 4.*

„Fellebbezés — Kartellek — Cipzárak és egyéb zárak, valamint tűzőgépek piacai — Egymást követő felelősségviselés — A bírság jogszabályi felső határa — Az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése — A »vállalkozás« fogalma — Személyes felelősség — Az arányosság elve — Elrettentési szorzó”

A C-408/12. P. sz. ügyben,

az **YKK Corporation** (székhelye: Tokió [Japán]),

az **YKK Holding Europe BV** (székhelye: Sneek [Hollandia]),

az **YKK Stocko Fasteners GmbH** (székhelye: Wuppertal [Németország])

(képviselik őket: D. Arts, W. Devroe, E. Winter és F. Miotto avocats)

fellebbezőknek

az Európai Unió Bírósága alapokmányának 56. cikke alapján 2012. szeptember 3-án benyújtott fellebbezése tárgyában,

a másik fél az eljárásban:

az **Európai Bizottság** (képviselik: A. Bouquet és R. Sauer, meghatalmazotti minőségben, kézbesítési cím: Luxembourg)

az elsőfokú eljárás alperese,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: R. Silva de Lapuerta tanácselnök, J. L. da Cruz Vilaça (előadó), G. Arestis, J.-C. Bonichot és A. Arabadjiev bírák,

főtanácsnok: M. Wathelet,

hivatalvezető: V. Tourrès tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2013. október 16-i tárgyalásra,

a főtanácsnok indítványának a 2014. február 12-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

* Az eljárás nyelve: angol.

Ítéletet

1 Fellebbezésükkel az YKK Corporation (a továbbiakban: YKK Corp.), az YKK Holding Europe BV (a továbbiakban: YKK Holding) és az YKK Stocko Fasteners GmbH (a továbbiakban: YKK Stocko) az Európai Unió Törvényszéke YKK és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének (T-448/07, EU:T:2012:322, a továbbiakban: megtámadott ítélet) hatályon kívül helyezését kérik, amellyel a Törvényszék elutasította az elsődlegesen a Bizottság [EK 81.] cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.168 „PO/fém és műanyag rövidárucikkek: zárak"-ügy) 2007. szeptember 19-én hozott C(2007) 4257 végleges határozatának (a továbbiakban: vitatott határozat) őket érintő részében történő megsemmisítésére, másodlagosan pedig a velük szemben e határozatban kiszabott bírság törlésére vagy összegének csökkentésére irányuló keresetüket, amely határozat összefoglalóját az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2009. február 26-án tették közzé (HL C 47., 8. o.).

Jogi háttér

2 Az [EK 81.] és az [EK 82.] cikkben meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 23. cikkének (2) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„(2) A Bizottság határozattal bírságot szabhat ki a vállalkozásokra vagy vállalkozások társulásaira, amennyiben azok akár szándékosan, akár gondatlanságból:

a) megsértik [az EK 81.] cikket vagy az [EK 82.] cikket; vagy

[…]

A jogsértésben részt vevő vállalkozások és vállalkozások társulásai tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át.

[…]"

3 A kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 1996. C 207., 4. o., a továbbiakban: 1996. évi engedékenységi közlemény) D. szakasza a következőket írta elő:

„1. Amikor a vállalkozás együttműködik anélkül, hogy a B. és C. szakaszban ismertetett feltételek teljesülnének, kedvezményként azon bírság 10–50% közötti mérséklésében részesül, amelyet az együttműködés hiánya miatt szabtak volna ki rá.

2. Ilyen lehet többek között az az eset, amikor:

– a kifogásközlés elküldése előtt a vállalkozás olyan információkat, okiratokat vagy egyéb bizonyítékokat szolgáltat, amelyek hozzájárulnak az elkövetett jogsértés megtörténtének megállapításához,

– a kifogásközlés kézhezvételét követően a vállalkozás tájékoztatja a Bizottságot arról, hogy nem vitatja azoknak a tényeknek a valósságát, amelyekre a Bizottság vádjait alapítja."

4 A kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 2002. C 45., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 155. o.; a továbbiakban: 2002. évi engedékenységi közlemény) B. szakasza kimondja:

„20. Azok a vállalkozások, amelyek nem felelnek meg a fenti A. szakasz feltételeinek, jogosultak lehetnek annak a bírságnak a csökkentésére, amelyet egyébként kiszabtak volna.

21. Annak érdekében, hogy a csökkentésre jogosultságot szerezzen, a vállalkozásnak a Bizottság rendelkezésére kell bocsátania a feltehető jogsértésre vonatkozó olyan bizonyítékait, amelyek jelentős hozzáadott értéket képviselnek a Bizottságnak már rendelkezésére álló bizonyítékok értékéhez képest, és véget kell vetnie a feltehető jogsértésben való részvételének nem később, mint a bizonyíték benyújtása időpontjában.

[…]

23. A Bizottság a közigazgatási eljárás végén elfogadott végső határozatban eldönti a következőket:

a) a vállalkozás által szolgáltatott bizonyíték jelentős hozzáadott értéket képviselt-e az egyidejűleg a Bizottság rendelkezésére álló bizonyítékokhoz képest;

b) a vállalkozásnak nyújtott csökkentés mértéke az egyébként kiszabható bírsághoz képest mekkora, a következők szerint:

– a 21. pontnak megfelelő első vállalkozás esetében: 30–50%-os csökkentés;

– a 21. pontnak megfelelő második vállalkozás esetében: 20–30%-os csökkentés;

– a 21. pontnak megfelelő további vállalkozások esetében: 20%-ig terjedő csökkentés.

Annak érdekében, hogy e tartományok mindegyikében meg tudja határozni a csökkentés mértékét, a Bizottság figyelembe veszi a 21. pont feltételeinek megfelelő bizonyíték benyújtásának időpontját és az általa képviselt hozzáadott érték mértékét. Figyelembe veheti még, hogy a benyújtás időpontját követően a vállalkozás milyen mértékben és mennyire folyamatosan működött együtt vele.

Továbbá, ha egy vállalkozás a Bizottság előtt korábban ismeretlen tényekre vonatkozóan szolgáltat bizonyítékot, amely közvetlenül összefügg a feltételezett kartell jelentőségével [helyesen: súlyával] vagy fennállása időtartamával, a Bizottság ezeket a tényezőket nem veszi figyelembe a bizonyítékot szolgáltató vállalkozásra kiszabott bírság megállapításakor.

[…]

28. 2002. február 14-től az 1996-os közlemény helyébe ez a közlemény lép minden olyan esetben, ahol egyetlen vállalkozás sem lépett kapcsolatba a Bizottsággal az abban a közleményben meghatározott kedvező elbánás igénybevétele céljából. A Bizottság megvizsgálja e közlemény módosításának szükségességét, amint kellő tapasztalatot szerzett annak alkalmazása során.”

A jogvita előzményei

5 A jogvita alapját képező tényállást és a vitatott határozatot a megtámadott ítélet 1–6., 8., 10., 12., 14., 16–18. és 20. pontja a következőképpen ismerteti:

„1 Az első felperes, az YKK Corp., japán vállalkozás. Egyike a világ vezető vállalatainak a cipzárak piacán, de emellett az »egyéb zárak« ágazatában is működik.

2 A második felperes, az [YKK Holding] hollandiai székhelyű vállalkozás. 24 leányvállalata van, köztük az [YKK Stocko]. Ez az YKK Corp. 100%-os tulajdonában lévő leányvállalat. Leányvállalatai gombokat és zárakat gyártanak. A vállalkozás maga nem gyártja, értékesíti és forgalmazza e termékeket. Tisztán pénzügyi holdingról van szó.

3 A harmadik felperes, az [YKK Stocko] – korábban Stocko Fasteners GmbH és Stocko Verschlußtechnik GmbH & Co. KG – wuppertali székhelyű német társaság. 1901-ben alapították és 1995 szeptemberében vették YKK Stocko Fasteners néven nyilvántartásba, amikor az YKK Holding a részesedéseinek 76%-át felvásárolta, ezután pedig 1997 márciusában az összes részesedését megszerezte.

4 A rögzítéstechnikai termékek gyártásának ágazata két nagy csoportba, vagyis a cipzárgyártásra és az »egyéb zárak« gyártására osztható, amely utóbbi kategória különféle patentgombokat, -csatokat és -zárakat, illetve kapcsos zárakat, kapcsokat, fűzőlyukakat, farmergombokat, szegecseket és a bőriparban, valamint ruhaipari ágazatban használatos fém-, illetve műanyag kiegészítőket foglal magában.

5 2001. november 7-én és 8-án az Európai Közösségek Bizottsága ellenőrzéseket végzett […] fém és műanyag rövidárucikkek, egyéb rövidárucikkek és fonalak gyártóinak (köztük az Entaco Ltd, a Coats plc és a William Prym GmbH & Co. KG) helyiségeiben, valamint a Fachverband Verbindungs- und Befestigungstechniknél [a fémtermékek ágazatában működő német vállalkozások szövetsége] (a továbbiakban: VBT).

6 2001. november 26-án a Prym- és a Coats-csoport – az [1996. évi engedékenységi közleményre] hivatkozva – kérelmeket nyújtottak be, amelyek arra irányultak, hogy a közleményt alkalmazzák a cipzárak ágazatára.

[…]

8 2003. augusztus 8-án az [YKK Stocko] (jelenleg YKK Stocko Fasteners) – a [2002. évi engedékenységi közleményre] hivatkozva – kérelmet nyújtott be az »egyéb zárak« tekintetében.

[…]

10 2004. szeptember 16-án a Bizottság az »egyéb zárakra«, tűzőgépekre és cipzárakra vonatkozóan kifogásközlést (a továbbiakban: kifogásközlés) intézett a Prym Fashion, a William Prym, az Éclair Prym, a Fiocchi Prym, a Fiocchi Snaps France, az YKK Stocko Fasteners, az YKK Holding, az YKK Corp., a Coats, az A. Raymond, a Berning & Söhne, a Berning France, a Scovill Fasteners Europe (korábban Unifast), a Scovill Fasteners társaságokhoz, valamint a VBT-hez.

[…]

12 2004. november 12-én a Prym-csoport a 2002. évi engedékenységi közleményre hivatkozva valamennyi leányvállalata nevében mentesség iránti kérelmet, illetve másodlagosan a bírságok összegének csökkentése iránti kérelmet nyújtott be az »egyéb zárak« tekintetében.

[…]

14 2005. február 18-án az YKK-csoport a 2002. évi engedékenységi közleményre hivatkozva bírságok összegének csökkentése iránti kérelmet nyújtott be az »egyéb zárak« tekintetében.

[…]

16 A Prym- és az YKK-csoport által a 2002. évi engedékenységi közlemény velük szembeni alkalmazására vonatkozó kérelmei alátámasztására benyújtott bizonyítékok lehetővé tették a Bizottság számára, hogy 2006. március 7-én kiegészítő kifogásközlést intézzen az érintett társaságokhoz (a továbbiakban: kiegészítő kifogásközlés).

17 Az »egyéb zárakra«, tűzőgépekre és cipzárakra vonatkozó, említett kiegészítő kifogásközlést a Bizottság az A. Raymond, a Berning & Söhne és a Berning France, a Coats és a Coats Deutschland, az Éclair Prym, a Prym Fashion, a Fiocchi Prym, a Scovill Fasteners Europe, a Scovill Fasteners, a William Prym, az YKK Corp., az YKK Holding és az [YKK Stocko] társaságokhoz, valamint a VBT-hez intézte. […]

18 A kiegészítő kifogásközlés ugyanazokra a termékekre vonatkozott, mint a kifogásközlés, és ahol kellett, javította, pontosította, összefoglalta és kiterjesztette az utóbbiban szereplő kifogásokat. […]

[…]

20 A versenykorlátozó magatartásokkal és erőfölénnyel foglalkozó tanácsadó bizottsággal folytatott konzultációt követően és a meghallgatási tisztviselő zárójelentésére tekintettel a Bizottság 2007. szeptember 19-én elfogadta a [vitatott határozatot] […].”

6 A vitatott határozatban a Bizottság megállapította egyrészről, hogy az uniós jog versenyszabályait négy különböző módon sértették meg a fém és műanyag rövidárucikkek, valamint zárak ágazatában, másrészről pedig, hogy a fellebbezők ezek közül három jogsértésben vettek részt, jelesül a következőkben:

– 1991. május és 2001. március között a fém és műanyag zárak („egyéb zárak”) és a tűzőgépek piacán az úgynevezett Bázel–Wuppertal és Amszterdam körök keretében folytatott együttműködésben, amelynek során a felek a találkozóikon megállapodtak az árak összehangolt emelésében, és bizalmas információcserét folytattak az árakról és az áremelések végrehajtásáról, német és európai léptékben (a továbbiakban: BWA-együttműködés);

– 1999 és 2003 között az egyéb zárak piacán folytatott, a Prym- és az YKK-csoport közötti kétoldalú együttműködés. E jogsértés európai és világszintű megállapodásokban és összehangolt magatartásokban állt, az árak – különösen a minimumárak, átlagárak és irányárak – rögzítése, árlisták rendszeres kicserélése és gyakori kétoldalú kapcsolattartás révén az áremelések nyomon követése, valamint az ügyfelek elosztása által, és

– 1998. április és 1999. november között a cipzárak piacán folytatott, az YKK-, a Coats- és a Prym-csoport közötti háromoldalú együttműködés, amelynek során a résztvevők információt cseréltek az árakról, megvitatták az árakat és az áremeléseket, valamint megegyeztek a szabványos termékek minimumárainak rögzítésére szolgáló módszerben az európai piacon (a továbbiakban: háromoldalú együttműködés).

7 Következésképpen a Bizottság az érintett társaságokkal szemben bírságokat szabott ki az EK 81. cikk megsértése miatt, amelyek összegét a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló

iránymutatásban (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o., a továbbiakban: 1998. évi iránymutatás), valamint az 1996. és 2002. évi engedékenységi közleményekben meghatározott módszer alkalmazásával számította ki.

8 A BWA-együttműködést illetően a vitatott határozat a következő bírságokat szabta ki az alábbi vállalkozásokra:

– A. Raymond Sarl: 8 325 000 euró;

– Berning & Söhne GmbH & Co. KG: 1 123 000 euró;

– Scovill Fasteners Europe SA és Scovill Fasteners Inc., egyetemleges felelősség alapján: 6 002 000 euró;

– William Prym GmbH & Co. KG és Prym Inovan GmbH & Co. KG, egyetemleges felelősség alapján: 24 913 000 euró;

– YKK Stocko: 68 250 000 euró, ebből az YKK Corp. és az YKK Holding egyetemlegesen felelős 49 000 000 euró megfizetéséért;

– Fachverband Verbindungs- und Befestigungstechnik: 1000 euró.

9 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a vitatott határozat szerint az YKK Stocko a jogsértés teljes időtartama – azaz kilenc év és kilenc hónap – alatt részt vett abban, míg az YKK Corp. és az YKK Holding csak a német Stocko társaság (jelenleg YKK Stocko) 1997-ben történt megszerzését követően kezdett abban (közvetlenül vagy közvetve) részt venni, vagyis abban négy évig vettek részt (a vitatott határozat (466)–(468) preambulumbekezdése és 1. cikkének (1) bekezdése).

10 Emiatt egyrészt az YKK Corp. és az YKK Holding felelősségét nem az YKK Stockóval szemben kiszabott bírság egészének, hanem csupán 49 000 000 euró összeg megfizetéséért állapították meg, másrészt pedig egyedül az utóbbi vállalkozás felelősségét állapították meg a vele szemben kiszabott bírságból fennmaradó összeg, azaz 19 250 000 euró megfizetéséért (a vitatott határozat 2. cikkének (1) bekezdése).

11 Ami az egyéb zárak piacán a Prym és az YKK közötti kétoldalú együttműködést illeti, az YKK Corp., az YKK Holding és az YKK Stocko egyetemleges felelősségét állapították meg 19 500 000 euró összegű bírság megfizetése tekintetében. Ezzel szemben a vitatott határozat szerint a Prym-csoport megfelel az azon bírság alóli teljes mentesülés feltételeinek, amelyet egyébként e jogsértés tekintetében vele szemben ki kellett volna szabni.

12 Végül a háromoldalú együttműködés keretében elkövetett jogsértések miatt a következő bírságokat szabták ki:

– az YKK Corp. és YKK Holding egyetemleges felelősség alapján: 62 500 000 euró;

– a Coats Holdings Ltd. és a Coats Deutschland GmbH egyetemleges felelősség alapján: 12 155 000 euró;

– a William Prym GmbH & Co. KG és a Prym Inovan GmbH & Co. KG egyetemleges felelősség alapján: 6 727 500 euró, ebből az Éclair Prym Group SA egyetemlegesen felelős 5 850 000 euró megfizetéséért.

A Törvényszék előtti eljárás és a megtámadott ítélet

13 A Törvényszékhez a vitatott határozat megsemmisítése iránt benyújtott keresetük alátámasztása érdekében a fellebbezők nyolc jogalapra hivatkoztak, amelyek vizsgálatának sorrendjét a Törvényszék módosította, és azokat három kategóriába sorolta.

14 Elsősorban, a fellebbezők a háromoldalú együttműködéssel kapcsolatos öt, lényegében a következőkre alapított jogalapot hoztak fel:

– a jogsértés fennállása bizonyításának hiánya (első jogalap);

– egyrészt a jogsértés jellegének és végrehajtásának, másrészt konkrét hatásának téves értékelése (második, harmadik és negyedik jogalap), és

– az 1996. évi és 2002. évi engedékenységi közlemények téves alkalmazása (ötödik jogalap);

15 Másodsorban, a fellebbezők – anélkül, hogy vitatták volna a jogsértés fennállását – a BWA-együttműködésre vonatkozóan a következőkre alapított két jogalapot hoztak fel:

– a bírság korlátozásának téves alkalmazása, amennyiben a Bizottság nem alkalmazta a 10%-os felső határt az YKK Stockóra mint leányvállalatra az YKK Stockónak az YKK Holding általi, 1997-ben történt megszerzése előtti időszak tekintetében (hatodik jogalap);

– az elrettentési szorzó téves alkalmazása az YKK Stockóval szemben az YKK Stocko említett megszerzését megelőző időszak tekintetében kiszabott bírság kiszámítása során (hetedik jogalap).

16 A fellebbezők a háromoldalú együttműködéssel és a BWA-együttműködéssel kapcsolatos jogértések tekintetében közös nyolcadik jogalapra hivatkoztak, amely az egyenlő bánásmód és az arányosság elvének megsértésén alapult az 1,25-ös elrettentési szorzó alkalmazása kapcsán a bírság kiszámítása során.

17 A megtámadott ítéletben a Törvényszék elutasította a fellebbezők által hivatkozott valamennyi jogalapot, következésképpen elutasította keresetüket, és őket kötelezte a költségek viselésére.

A felek kérelmei a Bíróság előtt

18 A fellebbezők azt kérik, hogy a Bíróság:

– elsődlegesen helyezze hatályon kívül a megtámadott ítéletet, valamint az őket érintő részében semmisítse meg a vitatott határozat 2. cikkének (1) és (3) bekezdését, és/vagy csökkentse a velük szemben kiszabott bírságokat;

– másodlagosan utalja vissza az ügyet a Törvényszék elé; és

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

19 A Bizottság azt kéri, hogy a Bíróság:

– elsődlegesen utasítsa el a fellebbezést,

– másodlagosan utasítsa el a vitatott határozat megsemmisítése iránti keresetet, és

– a fellebbezőket kötelezze mind a fellebbezési eljárással, mind pedig az elsőfokú eljárással összefüggő valamennyi költség viselésére.

A fellebbezésről

Az első, a megtámadott ítéletben a háromoldalú együttműködést illetően az indokolás hiányára alapított jogalapról

A felek érvei

20 Első jogalapjuk keretében a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a Törvényszék nem ismertette megfelelően azokat az indokokat, amelyek alapján elutasította a bírság 50 millió eurós kiindulási összegének – a szóban forgó jogsértés piacra gyakorolt hatásának feltételezett hiányára tekintettel fennálló – aránytalanságára vonatkozó jogalapjukat. Az indokolás e hiányossága megakadályozta a fellebbezőket abban, hogy megtudják, hogy a Törvényszék azért utasította-e el ezt a jogalapot, mert úgy véli, hogy a Bizottság megfelelően figyelembe vette a jogsértés piacra gyakorolt hatását, vagy – ellenkezőleg – nem vette figyelembe azt, mivel erre nem is volt köteles.

21 Ha a megtámadott ítéletből az tűnne ki, hogy a Bizottság kellő mértékben figyelembe vette a jogsértés piacra gyakorolt hatását, a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék e döntés meghozatalával tévesen értelmezte a vitatott határozatot, és megsértette az uniós jogot, különösen az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) és (3) bekezdését. A Törvényszék emellett figyelmen kívül hagyta a Bíróság ítélkezési gyakorlatát, amely azt írja elő a Bizottság számára, hogy – amennyiben úgy véli, hogy figyelembe kell venni a jogsértés piacra gyakorolt hatását annak érdekében, hogy a bírság kiindulási összegét az 1998. évi iránymutatás által előírt 20 millió euró minimális összeg fölé emelje – konkrét, hiteles és kielégítő valószínűsítő körülményekkel szolgáljon, amelyek lehetővé teszik azon tényleges hatás értékelését, amelyet a jogsértés gyakorolhatott, figyelemmel az adott piacon zajló versenyre.

22 Amennyiben ezzel szemben a megtámadott ítéletből az tűnik ki, hogy a Bizottság azért nem vette figyelembe a jogsértés piacra gyakorolt hatását, mert erre nem volt köteles, a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék e döntés meghozatalával helytelenül alkalmazta az uniós jogot, amely szerint a nemzeti jog és az uniós jog által előírt szankcióknak nem csupán ténylegeseknek kell lenniük, és elrettentő hatással kell rendelkezniük, hanem azoknak arányosaknak is kell lenniük a jogsértéshez képest. E tekintetben a fellebbezők előadják, hogy aránytalan a 20 milliós lehetséges minimális összeg 50 millió euróra növelése (vagyis a 250%-os emelés), anélkül hogy figyelembe vennék azt, hogy a háromoldalú együttműködés nem gyakorolt hatást a piacra. Eltérő megközelítés esetén a megtámadott ítélet túlzott jelentőséget tulajdonítana a vállalkozás méretének mint a bírság meghatározása egyik tényezőjének, és ezáltal ellentmondásba kerülne az 1998. évi iránymutatással és a Bíróság ítélkezési gyakorlatával is.

23 A Bizottság álláspontja szerint a fellebbezők érveit mint megalapozatlanokat, illetve mint elfogadhatatlanokat kell elutasítani.

A Bíróság álláspontja

24 Az elején meg kell állapítani, hogy a Törvényszék – különösen a megtámadott ítélet 140–143. pontjában – egyértelműen kifejtette azokat az indokokat, amelyek miatt úgy vélte, hogy a Bizottság minősíthette volna „különösen súlyosnak” a szóban forgó jogsértést, következésképpen pedig a bírság kiindulási összegét 50 millió euróban is rögzíthette volna, anélkül hogy figyelembe vette volna az e jogsértés releváns piacra gyakorolt konkrét hatását, mivel erre nem volt köteles.

25 Amint azt a Törvényszék – az 1998. évi iránymutatás 1.A. pontjára hivatkozva – a megtámadott ítélet 140. és 143. pontjában megállapította, ezt a hatást csak akkor kell figyelembe venni, ha „mérhető". A Törvényszék szerint, mivel a potenciális verseny megszüntetését célzó olyan általános megállapodásról volt szó, amelynek konkrét hatása vélhetően nehezen mérhető, a Bizottság nem volt köteles pontosan bizonyítani a kartell piacra gyakorolt konkrét hatását és azt számszerűsíteni, hanem szorítkozhatott egy ilyen hatás valószínűségével kapcsolatos becslésekre.

26 Ez az elemzés megfelel a Bíróság azon ítélkezési gyakorlatának, amely szerint a bírságok összegének meghatározásakor a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatása nem döntő kritérium. Különösen, a jogsértés szándékosságából eredő tényezők nagyobb jelentőséggel bírhatnak, mint a szóban forgó hatásokkal kapcsolatos tényezők, különösen akkor, ha lényegét tekintve olyan súlyos jogsértésekről van szó, mint a piac felosztása (lásd: Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet, C-194/99 P, EU:C:2003:527, 118. pont; Prym és Prym Consumer kontra Bizottság ítélet, C-534/07 P, EU:C:2009:505, 96. pont, valamint Carbone-Lorraine kontra Bizottság ítélet, C-554/08 P, EU:C:2009:702, 44. pont).

27 A Törvényszék ezenfelül – a megtámadott ítélet 141. és 142. pontjában – egyértelműen kifejtette, hogy a Bizottság a vitatott határozatban bármilyen ellentmondás nélkül megállapíthatta egyrészről azt, hogy a háromoldalú együttműködést teljes egészében végrehajtották, és hogy az valószínűleg hatást gyakorolhatott a piacra, másrészről pedig azt, hogy ez a hatás mindazonáltal nem mérhető, mivel nem lehetett meghatározni kellő bizonyossággal a jogsértések nélkül érvényesülő versenyparamétereket (ár, kereskedelmi feltételek, minőség, innováció stb.).

28 A fentiekre tekintettel nem kell megvizsgálni a fellebbezők által arra az esetre előadott többi érvet, ha a megtámadott ítéletből az tűnne ki, hogy a Bizottság a vitatott határozatban figyelembe vette a jogsértésnek a piacra gyakorolt konkrét hatását.

29 Amennyiben a fellebbezők azt kifogásolják, hogy a megtámadott ítélet – a háromoldalú együttműködés piacra gyakorolt hatásának hiánya miatt – nem bírálta a bírság kiindulási összegének állítólagosan aránytalan jellegét, emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a Törvényszék feladata valamely bírság összege megfelelő jellegének vizsgálata, valamint hogy – főszabály szerint – a Bíróságnak, amennyiben fellebbezés keretén belül jogi kérdésekről határoz, nem feladata, hogy méltányossági okokból a sajátjával helyettesítse az Törvényszék azon értékelését, amely az uniós jog megsértése miatt a vállalkozásokkal szemben kiszabott bírságok összegéről korlátlan felülvizsgálati jogkörében dönt (lásd: SGL Carbon kontra Bizottság ítélet, C-328/05 P, EU:C:2007:277, 98. pont, valamint Quinn Barlo és társai kontra Bizottság ítélet, C-70/12 P, EU:C:2013:351, 57. pont, és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

30 A fenti megfontolások összességéből következik, hogy a fellebbezésük alátámasztására a fellebbezők által hivatkozott első jogalapot el kell utasítani.

A második, a megtámadott ítélet indokolásának elégtelenségére, valamint a háromoldalú együttműködést illetően a legkedvezőbb jogszabály elve alkalmazásának megtagadására alapított jogalapról

A felek érvei

31 Második jogalapjukban a fellebbezők előzetesen előadják, hogy a Törvényszék nem ismertette megfelelően azokat az indokokat, amelyek miatt elutasította a 2002. évi engedékenységi közlemény alkalmazásának mellőzésére alapított jogalapot.

32 Ami az ügy érdemét illeti, a fellebbezők úgy vélik, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot azzal, hogy nem a 2002. évi engedékenységi közleményt alkalmazta, hanem az 1996. évit, megsértve ezzel a legkedvezőbb jogszabály alkalmazásának az 1950. november 4-én Rómában aláírt, az emberi jogok és

az alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény 7. cikkében, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája 49. cikkének (1) bekezdésében szereplő elvét, amely szerint a kedvezőbb jogszabályt kell visszaható hatállyal alkalmazni.

33 A fellebbezők e tekintetben előadják, hogy az 1996. évi engedékenységi közlemény – a 2002. évivel ellentétben – a bírság csökkentését a tényállás vitatásának hiányától tette függővé, így ezt a kedvezményt egy, a vitatott határozat időpontjában már nem alkalmazandó feltétel alapján tagadták meg tőlük.

34 A fellebbezők következésképpen úgy vélik, hogy a 2002. évi engedékenységi közlemény 23. pontja értelmében – azon részleges mentesség mellett, amelyben azért részesültek, mert lehetővé tették annak megállapítását, hogy a jogsértés hosszabb ideig állt fenn – a bírságot a Bizottságnak már rendelkezésére álló bizonyítékok értékéhez képest jelentős hozzáadott értéket képviselő bizonyítékok alapján csökkenteni kellett volna.

35 A fellebbezők jelzik, hogy bizonyítékokkal szolgáltak bizonyos találkozók megtartására, amely bizonyítékok lehetővé tették a Bizottság számára a megállapított jogsértés időtartamának kiterjesztését, és a jogsértés kezdőidőpontjának 1999. június 2. helyett 1998. április 28-ában történő meghatározását. Jóllehet a Bizottság a vitatott határozat (588) és (589) preambulumbekezdésében ténylegesen biztosította a 2002. évi engedékenységi közlemény 23. pontja b) alpontjának harmadik albekezdésében előírttal azonos kedvezményt, ezzel szemben ugyanezen közlemény 23. pontjának a) alpontja értelmében a bírságot – a fellebbezők szerint – kizárólag amiatt nem csökkentette, hogy az 1996. évi engedékenységi közlemény D. szakasza értelmében a fellebbezők vitatták a találkozók versenyellenes célját és azok tartalmát.

36 A Bizottság vitatja ezt az érvelést, mivel álláspontja szerint az nem megalapozott.

A Bíróság álláspontja

37 Az ügy körülményei között azt kell megvizsgálni, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta-e a jogot azzal, hogy nem bírálta a vitatott határozatot amiatt, hogy abban a Bizottság a fellebbezők magatartását az 1996. évi engedékenységi közleményre tekintettel vizsgálta, következésképpen pedig hogy megtagadta tőlük, hogy olyan kedvezményesebb bánásmódban részesüljenek, amely a 2002. évi engedékenységi közlemény alkalmazásából eredhetett volna.

38 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy noha a jelen jogvitára időbeli hatályát tekintve alkalmazandó 1996. évi engedékenységi közlemény egyáltalán nem tartalmaz olyan pontot, amely azt írja elő, hogy a Bizottság nem fogja figyelembe venni a kartell súlyával vagy fennállásának időtartamával összefüggő, a vállalkozás által feltárt tényeket, ez az intézmény úgy vélte – amint az a megtámadott ítéletnek a vitatott határozat (584), (585), (588) és (589) preambulumbekezdésére visszautaló 185. és 186. pontjából kitűnik –, hogy a fellebbezők azzal, hogy a Bizottság előtt korábban ismeretlen tényeket tártak fel a számára, lehetővé tették annak megállapítását, hogy a jogsértés hosszabb ideig állt fenn, amelynek időtartama magában foglalja az 1998. április 28-tól 1999. június 2-ig tartó időszakot. A Bizottság ekkor ezt az együttműködést olyan enyhítő körülménynek tekintette, amely lehetővé tette, hogy a fellebbezők esetében a bírság alapösszegét 9,375 millió euróval csökkentsék, azzal a céllal, hogy ne szankcionálják őket az együttműködésük miatt oly módon, hogy magasabb bírságot szabnak ki rájuk annál, amit ezen együttműködés hiányában kellett volna fizetniük. Amint azt a Törvényszék az említett ítélet 187. pontjában megállapította, a fellebbezőkkel szemben kiszabandó bírság ily módon csökkentett alapösszege tehát megegyezett azzal a hipotetikus összeggel, amelyet az egy évnél rövidebb időtartamú jogsértés esetén kellett volna fizetniük.

39 A Törvényszék a megtámadott ítélet 177. és 180. pontjában azt is megállapította, hogy az 1999. június 2-től november 12-ig tartó időszakot illetően a fellebbezők nem szolgáltattak semmilyen bizonyítékokat a Bizottságnak már rendelkezésére állókon felül, és bizonyos találkozók megtartásának megerősítésére szorítkoztak, egyebekben pedig vitatták e találkozók versenyellenes célját.

40 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából kitűnik, hogy valamely vállalkozásnak a Bizottsággal való együttműködése csak akkor igazolhatja a bírság összegének az 1996. évi engedékenységi közlemény alapján történő csökkentését, ha ténylegesen lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy elvégezze a jogsértés fennállásának megállapításából és megszüntetéséből álló feladatát (lásd ebben az értelemben: SGL Carbon kontra Bizottság ítélet, EU:C:2007:277, 83. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ezen túlmenően emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik egy adott vállalkozás együttműködése minőségének és hasznosságának megítélésére vonatkozóan (SGL Carbon kontra Bizottság ítélet, EU:C:2007:277, 88. pont).

41 Amint azt a Törvényszék a megtámadott ítélet 185. pontjában megállapította, a Bizottság – a 2002. évi engedékenységi közlemény 28. pontjának megfelelően – az 1996. évi engedékenységi közleményre tekintettel értékelte a fellebbezők, valamint a Prym- és a Coats-csoport közötti háromoldalú együttműködést, mivel az említett csoportok a cipzárak piacával kapcsolatos jogsértéseket illetően az engedékenységi közlemény velük szembeni alkalmazására irányuló kérelmeiket 2002. február 14. előtt nyújtották be, amely időponttól a 2002. évi engedékenységi közlemény az 1996. évi engedékenységi közlemény helyébe lépett.

42 Meg kell ugyanakkor állapítani, hogy mind az 1996. évi engedékenységi közlemény (C. és D. szakasz), mind pedig a 2002. évi engedékenységi közlemény (21. és 23. pont) az egyébként kiszabandó bírság csökkentése alkalmazhatóságának feltételeként megköveteli, hogy az érintett vállalkozások olyan bizonyítékokkal szolgáljanak a Bizottság számára, amelyek hozzájárulnak az elkövetett jogsértés megállapításához.

43 E tekintetben nem lehet ésszerűen azt állítani, hogy azok az információk, amelyek nem felelnek meg annak a feltételnek, amely szerint – az 1996. évi engedékenységi közlemény D. szakasza értelmében – „hozzá kell járulniuk a jogsértés megtörténtének megállapításához”, olyan bizonyítékokat képezhetnének, amelyek a 2002. évi engedékenységi közlemény 21. pontja szerint „jelentős hozzáadott értéket képviselnek a Bizottságnak már rendelkezésére álló bizonyítékok értékéhez képest”.

44 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében a Törvényszék egyrészről csak a tények megállapítására – kivéve ha megállapításainak tárgyi pontatlansága az elé terjesztett iratokból ered –, másrészről pedig e tények értékelésére rendelkezik hatáskörrel. A Bíróság ezzel szemben – az EUMSZ 256. cikk értelmében – a tények jogi minősítésének és az abból a Törvényszék által levont jogkövetkezményeknek a felülvizsgálatára rendelkezik hatáskörrel, eltekintve e tények elferdítésének esetétől. Mindazonáltal az ilyen elferdítésnek nyilvánvalóan ki kell tűnnie az ügy irataiból, anélkül hogy szükséges lenne a tényállás és a bizonyítékok újbóli értékelése.

45 Márpedig a Bíróság előtt a fellebbezők egyáltalán nem bizonyították, és még csak nem is állították, hogy a Törvényszék nyilvánvalóan elferdítette a tényeket annak megállapítása során, hogy a fellebbezők nem felelnek meg az 1996. évi engedékenységi közlemény jelen ítélet 42. pontjában említett követelményének, következésképpen pedig a 2002. évi engedékenységi közleményben megfogalmazott hasonló követelménynek.

46 Ami egyébként az 1999. június 2. előtti időszakot illeti, emlékeztetni kell arra, hogy – amint azt a Bíróság a jelen ítélet 38. pontjában megállapította – a fellebbezők általi együttműködést a kiszabandó bírság alapösszegének csökkentésével jutalmazták, amit az 1996. évi engedékenységi közlemény rendelkezésein kívüli enyhítő körülmény alapján biztosítottak a fellebbezők részére.

47 Márpedig, amint azt a főtanácsnok indítványának 69–71. pontjában megállapította, az érintett vállalkozások nem tarthatnak igényt kétszeres jutalomra ugyanazon információkért, azaz azokért, amelyek lehetővé tették számukra, hogy részleges mentességben részesüljenek azon időszak tekintetében, amelyre ezek az információk vonatkoznak, ha ezek az információk a későbbi időszakot illetően semmilyen hozzáadott értéket nem nyújtottak a Bizottság vizsgálatához.

48 Ebből következik, hogy a fellebbezők által fellebbezésük alátámasztására hivatkozott második jogalapot anélkül kell elutasítani, hogy határozni kellene a legkedvezőbb jogszabály elvének az 1996. és 2002. évi engedékenységi közlemények hatálya alá tartozó uniós jogi versenyszabályok megsértésének területén való állítólagos alkalmazhatóságáról.

A harmadik, az YKK Stocko forgalma 10%-ának megfelelő felső határnak a bírság azon részére történő alkalmazásának megtagadására irányuló jogalapról, amely rész tekintetében e társaság kizárólagos felelősségét megállapították a BWA-együttműködést illetően

A felek érvei

49 Harmadik fellebbezési jogalapjukban a fellebbezők azzal érvelnek, hogy az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszakban – amelynek során az YKK Stockót tekintették a jogsértésért kizárólagosan felelősnek – a 10%-os felső határnak a BWA-együttműködést illetően hibás alkalmazásán alapuló jogalapjuk elutasításával a Törvényszék megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, beleértve az arányosság, az egyenlő bánásmód és a büntetések egyéniesítésének elvét, amely szerint valamely vállalkozás kizárólag a személyesen neki felróható tényekért szankcionálható.

50 A bírságnak a jogsértés kezdeti időszakára vonatkozó része 19,25 millió eurót tesz ki, ami az YKK Stocko 2006. évi 34,91 millió eurós teljes forgalmának 55%-a, vagyis jelentősen több, mint az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében előírt 10%-os felső határ.

51 A Bizottság ezzel szemben azt állítja, hogy ez az érv az 1/2003 rendelet említett rendelkezésében szereplő 10%-os felső határ céljának jogi szempontból téves értelmezésén alapul.

52 A Bizottság szerint ugyanis egyetlen bírságot kell kiszabni. Ezen intézmény szerint az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdésének második albekezdésében előírt korlát nem a bírságnak a jogsértés időszakában tanúsított összejátszásra irányuló magatartáshoz kapcsolódó egyik eleme, hanem a bírság megfizetésére való képességhez kapcsolódó jogszabályi maximum, amely elsődlegesen a vállalkozás megvédését célozza a túlzott bírság kiszabásával szemben, figyelemmel annak a bírságot kiszabó határozat elfogadásakor meglévő méretére. A vállalkozásnak a bírságot kiszabó határozat elfogadásának idején fennálló gazdasági ereje számít tehát, amelyet a teljes forgalom mutat. Kizárólag e megfontolások alkalmasak annak megmagyarázására, hogy az említett rendelkezés miért utal kifejezetten a Bizottság határozatának elfogadását megelőző üzleti évre a 10%-os felső határ kiszámításához. Következésképpen a bírság összegének meghatározása tekintetében nem releváns az, hogy a vállalkozás egy múltbeli időpontban, mint a jelen ügyben, egy másik gazdasági csoport általi megszerzését megelőzően, kisebb fizetőképességgel rendelkezett.

53 A Bizottság hozzáteszi, hogy még abban az esetben is, ha az anyavállalat úgy dönt, hogy nem nyújt semmilyen pénzügyi támogatást leányvállalatának a bírság azon része kapcsán, amely tekintetében kizárólag az utóbbi felelős, ami veszélyeztetheti a leányvállalat életképességét, az anyavállalat azon befektetési kockázatának megvalósulásáról van szó, amely egy olyan jogi személyhez, azaz a leányvállalathoz kapcsolódik, amely a megszerzés előtt – és azután is –, bírsággal sújtható versenyellenes magatartást tanúsított. A leányvállalat feletti irányítás megszerzésével az anyavállalat vállalja ezt a kockázatot, amelyet ugyanakkor korlátozhat azáltal, hogy kártérítést köt ki az e társaság eredeti tulajdonosával megkötött adásvételi szerződésben.

54 A Bizottság hozzáfűzi, hogy csak a jogsértés utolsó szakaszaiban és a végleges határozat elfogadásának időpontjában felelősséget viselő vállalkozás megfelelő referencia-jogalany a felelősséggel és elrettentő hatással kapcsolatos kérdések értékelése szempontjából, amennyiben a Bizottság megállapítja, hogy e vállalkozás – vagyis az új anyavállalatokat magában foglaló jogalany – maga is részt vett a jogsértésben. Ugyanezen okokból a Bizottság előadja, hogy a fellebbezők nem hivatkozhatnak sikeresen arra, hogy a bírságot az arányosság vagy az egyenlő bánásmód elvét megsértve szabták ki.

A Bíróság álláspontja

55 A harmadik fellebbezési jogalap a bírság – 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése értelmében vett – jogszabályi felső határa meghatározásának kérdését veti fel, az azonos kartellen belüli egymást követő felelősségviselés esetén, pontosabban abban az esetben, ha az e kartellben részt vevő jogalany egy, a jogsértésben szintén részt vevő gazdasági csoporton belüli másik vállalkozás irányítása alá kerül a kartell időtartama alatt.

56 E tekintetben a fellebbezők bírálják a megtámadott ítéletet, amennyiben a Törvényszék annak 192–195. és 204. pontjában helyt adott a Bizottság által a vitatott határozatban alkalmazott azon megközelítésnek, amely szerint kizárólag az YKK-csoport konszolidált forgalma alapján kiszámított egyetlen jogszabályi felső határt kell választani, a jogsértés 1991. május 24-től 2001. március 15-ig tartó teljes időszaka, azaz kilenc év és kilenc hónapos időtartama tekintetében, amely magában foglalja a jogsértés első, 1991. május 24-től 1991. március 1-jéig tartó időszakát, azaz öt év és kilenc hónapos időtartamot, amely esetében azonban az YKK Holding és az YKK Corp. felelősségét azért nem állapították meg, mert az YKK Stocko leányvállalat nem tartozott hozzájuk ezen utóbbi időszak során.

57 Hangsúlyozni kell, hogy a harmadik fellebbezési jogalap a bírságnak kizárólag a 19 250 000 euró összeget kitevő azon részére lehet hatással, amelyet az YKK Stockóval szemben kizárólagosan szabtak ki és amely kizárólag az általa – az YKK Holding-csoport általi megszerzését megelőzően – elkövetett cselekményekre vonatkozik, tekintettel arra, hogy e bírság 49 000 000 eurós fennmaradó összegét egyébként nem vitatták a jelen fellebbezés keretében.

58 E tekintetben elsősorban meg kell állapítani, hogy az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdése második albekezdésének szövege egyértelmű, amennyiben azt követeli meg, hogy „[a] jogsértésben részt vevő vállalkozások és vállalkozások társulásai tekintetében a bírság egyenként nem haladhatja meg az előző üzleti év teljes forgalmának 10%-át”.

59 Márpedig a „jogsértésben részt vevő vállalkozás” említett rendelkezés értelmében vett fogalmának szükségszerűen meg kell egyeznie az EK 81. cikk alkalmazása esetében, mivel egy ehhez hasonló fogalmat nem lehet eltérő módon értelmezni a jogsértés betudhatósága és a 10%-os felső határ alkalmazása céljából.

60 Ily módon, amennyiben a Bizottság által az EK 81. cikk megsértése tekintetében felelősnek tartott valamely vállalkozást egy másik vállalkozás megszerez – ahogyan a jelen ügyben –, amely vállalkozásban leányvállalatként megtartja külön gazdasági egység minőségét, a Bizottságnak e gazdasági egységek mindegyikének saját forgalmát kell figyelembe vennie a 10%-os felső határnak adott esetben rájuk történő alkalmazása céljából.

61 A jelen ügyben a Bizottság helyesen osztotta fel a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások felelősségét, mivel 1997 márciusa előtt, amikor az YKK Holding megszerezte az YKK Stockót, ezen utóbbi és az YKK-csoport az EK 81. cikk és az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdése értelmében vett két „gazdasági egységet”, illetve két külön vállalkozást képezett. A Bizottság azonban ebből a megállapításból nem azt a következtetést vonta le, amelyre a 10%-os felső határ alkalmazásához szükség volt.

62 Következésképpen nem lehet helyt adni a Bizottság által hivatkozott azon érvnek, amely szerint egy és ugyanaz a vállalkozás – amelynek szerkezete és fizetőképessége az idők során változott –, amelyről a jogsértés időszaka alatt szó van. Ezen túlmenően, a jelen ügyben ez a változás nem az YKK Stocko vállalkozás szerkezeti növekedésének, forgalma növekedésének, vagy akár a kartell fennállása során más független vállalkozások általa történő megszerzésének eredménye, hanem – éppen ellenkezőleg – e vállalkozás valamely másik vállalkozás általi megszerzésének eredménye.

63 E tekintetben meg kell állapítani, hogy a jogsértésben részt vevő egyes vállalkozások forgalma 10%-os felső határának a 23. cikk (2) bekezdésében történő megállapításával elérni kívánt cél többek között annak elkerülésére irányul, hogy az e felső határnál magasabb összegű bírság kiszabása meghaladja az említett vállalkozásnak a bírság megfizetésére irányuló képességét, abban az időpontban, amikor a Bizottság megállapítja a jogsértés tekintetében a felelősségét, és vele szemben pénzbüntetést szab ki.

64 Az előző pontban tett megállapítást megerősíti az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében szereplő rendelkezés, amely a 10%-os felső határt illetően megköveteli, hogy azt a Bizottságnak a jogsértést szankcionáló határozatát megelőző üzleti év alapján számítsák ki. Márpedig ezt a követelményt akkor tartják maradéktalanul tiszteletben, ha – mint a jelen ügyben – ezt a felső határt kizárólag a leányvállalat forgalma alapján határozzák meg a vele szemben kizárólagosan, az anyavállalat általi megszerzését megelőző időszakra vonatkozóan kiszabott bírság esetében, amit a fellebbezők a jelen fellebbezés keretében nem vitatnak. Következésképpen e körülmények között a felelős vállalkozás mint gazdasági egység szerkezeti változását ténylegesen figyelembe veszik a bírság kiszámítása során.

65 Ugyanígy nem lehet helyt adni a Bizottság arra alapított érvének, hogy a jogsértés időszaka alapján egyetlen bírságot kellett volna kiszabni. Amint azt a Bizottság a tárgyaláson a bírság azon részét illetően elismerte, amely részért az YKK Stockót tekintették kizárólagosan felelősnek, a bírság e részét nem lehetne az anyavállalattal szemben végrehajtani akkor, ha az YKK Stocko nem fizetne. Valamely társaság felelőssége ugyanis nem állapítható meg a leányvállalatai által megszerzésük előtt önállóan elkövetett jogsértésekért, mivel ezen utóbbiaknak maguknak kell felelniük a megszerzésüket megelőző jogsértő magatartásukért, és annak tekintetében a megszerző társaság felelősségét nem lehet megállapítani (lásd: Cascades kontra Bizottság ítélet, C-279/98 P, EU:C:2000:626, 77–79. pont).

66 Emellett hangsúlyozni kell, hogy a jelen ítélet 60–65. pontjában tett megállapítások megfelelnek egyrészt az arányosság elvének, másrészt pedig a személyes felelősség elvének és a büntetések egyéniesítésének elvének, amint azok a Bíróság ítélkezési gyakorlatából következnek (Britannia Alloys & Chemicals kontra Bizottság ítélet, C-76/06 P, EU:C:2007:326, 24. pont, az arányosság elvét illetően; General Química és társai kontra Bizottság ítélet, C-90/09 P, EU:C:2011:21, 34–36. pont, valamint ThyssenKrupp Nirosta kontra Bizottság ítélet, C-352/09 P, EU:C:2011:191, 143. pont, a személyes felelősség elvét és a büntetések egyéniesítésének elvét illetően).

67 A fentiekből következik – anélkül, hogy vizsgálni kellene az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapot –, hogy a harmadik fellebbezési jogalapot megalapozottnak kell nyilvánítani, amennyiben a Törvényszék tévesen értelmezte az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdését.

68 Következésképpen a megtámadott ítéletet azon részében hatályon kívül kell helyezni, amely a BWA-együttműködés keretében – a jogsértés azon időszakát illetően, amely tekintetében az YKK Stockót tartották kizárólagosan felelősnek – a bírság maximális összegének meghatározása céljából az YKK-csoportnak a vitatott határozat elfogadását megelőző évbeli forgalma alapján kiszámított 10%-os felső határ alkalmazására vonatkozik.

A negyedik, az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszak tekintetében a BWA-együttműködésre vonatkozó elrettentési szorzóval kapcsolatos jogalapról

A felek érvei

69 A fellebbezők által fellebbezésük alátámasztására felhozott negyedik jogalap két részből áll.

70 E jogalap első részét illetően a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék megsértette az Európai Unió Bírósága alapokmányának 36. és 53. cikke értelmében rá háruló indokolási kötelezettséget.

71 E tekintetben azzal érvelnek, hogy a Törvényszék elmulasztott határozatot hozni arról az érvükről, amely szerint noha a Bizottság arra hivatkozva indokolta az elrettentési szorzó alkalmazását, hogy a fellebbezők a versenytársaikhoz képest jelentősebb pénzügyi forrásokkal rendelkeztek, ezt a megfontolást – mérete és korlátozott forrásai miatt – annak ellenére nem lehetett az YKK Stockóra alkalmazni, hogy az 1997 márciusát megelőző időszak során ő volt kizárólagosan felelős a jogsértésért.

72 A fellebbezők szerint a Törvényszék pusztán annyit ismételt meg, hogy valamely vállalkozás gazdasági erejének értékelése szempontjából a forgalom megfelelő kritérium, valamint a Bíróság elrettentési szorzó elfogadásának alapjául szolgáló funkciókra vonatkozó ítélkezési gyakorlatának a felidézésére szorítkozott. Következésképpen a fellebbezők nem lehetnek tisztában azokkal az indokokkal, amely miatt a Törvényszék elutasította az elrettentési együttható alkalmazására vonatkozó jogalapjukat.

73 Ami e jogalap második részét illeti, a fellebbezők úgy vélik, hogy a Törvényszék megsértette az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdését, az arányosság, valamint a büntetések és szankciók egyéniesítésének elveit, továbbá az egyenlő bánásmód elvét, amikor úgy ítélte meg, hogy a jogsértésnek nemcsak az 1997 márciusa utáni időszaka, hanem az ezen időpontot – azaz az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzésének időpontját – megelőző időszaka tekintetében is indokolt volt az elrettentési szorzó alkalmazása.

74 A büntetések egyéniesítése elvének megsértését illetően a fellebbezők előadják, hogy a Törvényszék figyelmen kívül hagyta azt a kapcsolatot, amelynek a felelősség és a szankció között kell fennállnia, amivel érvényre juttatta a Bizottság azon megközelítését, amely szerint az elrettentési szorzót – az YKK-csoport mérete és forrásai miatt – a bírságnak arra a részére is lehetett alkalmazni, amely a jogsértésnek az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszakával kapcsolatos.

75 A fellebbezők szerint az ítélkezési gyakorlat két fő indokot alakított ki, amelyek igazolhatják az elrettentési szorzótényező alkalmazását, azaz hogy biztosítani kell, hogy a bírságnak jelentős hatása van, továbbá az, hogy a nagy vállalkozások a jogsértés időszaka során versenytársaiknál jelentősebb forrásokkal rendelkezhettek, tehát jobb helyzetben voltak náluk abból a szempontból, hogy jobban ismerik a jogot, és jobban képesek a jog által rögzített határok között fellépni. Különösen ami a bírság növelésének második indokát illeti, a Törvényszék elismerte, hogy az érintett vállalkozások méretének a jogsértés elkövetésekor fennálló helyzetükre kell vonatkoznia (Hoechst kontra Bizottság ítélet, T-410/03, EU:T:2008:211, 379. és 382. pont). Ebből következik, hogy az elrettentési szorzó alkalmazása céljából kizárólag a jogsértésért felelős vállalkozás forrásait és eszközeit lehet figyelembe venni.

76 Márpedig – noha a Bizottság helytállóan vélte úgy, hogy a jogsértésnek az YKK Stocko YKK Holding általi megszerzését megelőző időszakában, azaz az 1991. májustól 1997. márciusig terjedő időszakban kizárólag az YKK Stocko volt felelős a jogsértésért –, az elrettentési szorzó alkalmazása céljából figyelembe vette az YKK Holding és az YKK Corp. méretét és összesített forrását, anélkül hogy figyelembe vette volna azt, hogy az YKK Stocko olyan korlátozott eszközökkel rendelkező kisebb társaság volt, amelynél nem működött jogi osztály.

77 Ami az elrettentési szorzó második funkcióját, azaz annak elrettentő hatását illeti, a fellebbezők előadják, hogy kizárólag az EK 81. cikk megsértéséért felelős vállalkozásnak – nem pedig anyavállalatainak – a feladata a bírság megfizetése. Ily módon – az YKK Stocko korlátozott forrásai miatt – az arányosság elvének megsértése nélkül nem lehetett elrettentés céljából növeli a bírság összegét.

78 Ami az egyenlő bánásmód elvének megsértését illeti, a fellebbezők úgy vélik, hogy a Törvényszék – azzal, hogy a bírságnak az 1997 márciusát megelőző időszakra kiszabott részére elrettentési szorzót írt elő – lényegében azonos módon kezelt két nem hasonló helyzetet, azaz az YKK Stocko és az YKK helyzetét.

79 A Bizottság vitatja a fellebbezők valamennyi érvét, és úgy véli, hogy azok nem megalapozottak.

A Bíróság álláspontja

80 A megtámadott ítéletben az indokolás állítólagos hiányára alapított érveket illetően az elején meg kell állapítani, hogy a Törvényszék annak 203. és 204. pontjában pontosította azokat az indokokat, amelyek – meglátása szerint – igazolhatják az elrettentési szorzó alkalmazása céljából a vitatott határozat elfogadásakor valamennyi fellebbező alkotta gazdasági egység forgalmának figyelembevételét.

81 Egyébként – amint arra a Bizottság helyesen rámutatott – a fellebbezés 114. pontjából kitűnik, hogy a fellebbezők megérthették a Törvényszéknek különösen a megtámadott ítélet 203. és 204. pontjában szereplő azon érvelését, amely szerint a bírság összegének kiszámítása és a bírság elrettentő hatása szempontjából figyelembe veendő meghatározó tényező az érintett vállalkozásnak a bírságot kiszabó határozat elfogadáskor fennálló gazdasági kapacitása.

82 E feltételek mellett el kell utasítani a fellebbezőknek a megtámadott ítéletben az indokolás állítólagos hiányára alapított érvelését.

83 Negyedik jogalapjuk második részében a fellebbezők azzal érvelnek, hogy a Törvényszék tévesen alkalmazta a jogot, amikor a megtámadott ítélet 204. pontjában azt állapította meg, hogy a Bizottság helytállóan vette figyelembe az elrettentési szorzó meghatározása céljából az egyetlen gazdasági egységként tekintetbe vett fellebbezőknek a vitatott határozat elfogadását megelőző év során fennálló méretét és forgalmát.

84 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy az „elrettentés” fogalma képezi az egyik olyan tényezőt, amelyet a bírság összegének kiszámításakor figyelembe kell venni. Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint ugyanis az EK 81. cikk megsértése miatt az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján kiszabott bírságok célja az érintett vállalkozások jogsértő magatartásának megtorlása, valamint a kérdéses vállalkozások, csakúgy mint más gazdasági szereplők elrettentése attól, hogy a jövőben megszegjék az uniós versenyjog szabályait. E tekintetben, az egyrészről a vállalkozások mérete és összesített forrásai, másrészről pedig annak szükségessége közötti kapcsolat, hogy biztosítsák a bírság elrettentő hatását, nem vitatható (Showa Denko kontra Bizottság ítélet, C-289/04 P, EU:C:2006:431, 16. pont, és Lafarge kontra Bizottság ítélet, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 102. pont).

85 Ugyanis elsősorban az érintett vállalkozásra kifejteni kívánt hatás az, ami igazolja e vállalkozás méretének és összesített forrásainak annak érdekében való figyelembevételét, hogy a bírságnak kellő elrettentő hatást biztosítsanak, mivel a szankció különösen a vállalkozás fizetőképességére tekintettel nem lehet elhanyagolható (Lafarge kontra Bizottság ítélet, EU:C:2010:346, 104. pont).

86 Ebből következik, hogy olyan összegű bírság kiszabása céljából, amely elrettentheti az érintett vállalkozásokat attól, hogy a jövőben megszegjék az uniós versenyjogi szabályokat, ezen utóbbiaknak a vitatott határozat elfogadásakor fennálló méretét és összesített forrásait kell figyelembe venni.

Következésképpen az említett vállalkozásoknak a jogsértést megelőző szakaszban meglévő esetlegesen kisebb mérete és kevesebb összesített forrása nincs hatással az elrettentési szorzó meghatározására (Alliance One International kontra Bizottság ítélet, C-668/11 P, EU:C:2013:614, 64. pont).

87 Ennélfogva nincs hatással az elrettentési szorzó meghatározására az, hogy az YKK Holdingot és az YKK Corp.-ot nem egyetemlegesen tartották felelősnek az YKK Stocko által elkövetett jogsértésért az 1997 márciusát megelőző időszak tekintetében.

88 Ezt a következtetést nem cáfolják a fellebbezőknek a jelen ítélet 73–78. pontjában összefoglalt érvei.

89 A felelősség és a szankció közötti kapcsolat állítólagos megszakadását illetően meg kell állapítani, hogy a fellebbezők összekeverik a bírság 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében előírt felső határának a forgalom 10%-ban történő meghatározása – a harmadik fellebbezési jogalap keretében már megvizsgált kérdés – mögött meghúzódó logikát az elrettentési szorzó alkalmazásának alapjául szolgáló logikával.

90 A felső határ meghatározásának célja ugyanis az elkövetett jogsértés miatt kiszabott bírság összegének a felelősnek ítélt vállalkozás gazdasági kapacitásához igazítása, annak ellenére, hogy a figyelembe veendő forgalom kiszámítása szempontjából a Bizottság e vállalkozással szemben szankciót kiszabó határozatának elfogadását megelőző üzleti év a referenciaidőszak.

91 Ezzel szemben a pénzbüntetés elrettentő hatására törekvés alapvetően arra irányul, hogy a jövőre nézve helyes irányba terelje azon gazdasági egység magatartását, amely a Bizottság határozatának címzettje. Ennek a hatásnak szükségszerűen abban az állapotában kell az érintett vállalkozásra nézve bekövetkeznie, amelyben e határozat elfogadásának időpontjában van.

92 A jelen ügyben – amint arra a Bizottság rámutatott – az YKK Stocko már nem független gazdasági egységként létezett a vitatott határozat elfogadásakor. Következésképpen a bírság elrettentő hatásra törekvésnek szükségszerűen az YKK-csoportra kellett vonatkoznia – amely csoportnak az YKK Stocko már a részét képezte –, függetlenül attól, hogy az YKK Corp. és az YKK Holding az 1991 májusától 1997 márciusáig tartó időszak során nem vett részt a jogsértésben.

93 Egyebekben meg kell állapítani, hogy az elrettentő hatásra törekvés nem kizárólag a bírságokat kiszabó határozat által konkrétan érintett vállalkozásokra vonatkozik, mivel a hasonló méretű és hasonló erőforrásokkal rendelkező vállalkozásokat is arra kell ösztönözni, hogy tartózkodjanak az uniós versenyjogi szabályok hasonló megsértésében való részvételtől (Caffaro kontra Bizottság ítélet, C-447/11 P, EU:C:2013:797, 37. pont).

94 A fenti megfontolásokból az következik, hogy a fellebbezők által a fellebbezésük alátámasztására hivatkozott negyedik jogalapot el kell utasítani.

A Törvényszék előtti keresetről

95 Az Európai Unió Bírósága alapokmánya 61. cikke első bekezdésének második mondata értelmében a megtámadott ítélet hatályon kívül helyezése esetén a Bíróság maga is eldöntheti érdemben az ügyet, ha a per állása megengedi. A jelen ügyben ez a helyzet, a jogvitának a BWA-együttműködés keretében az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében előírt 10%-os felső határ meghatározásával kapcsolatos részét illetően.

96 E célból – tekintettel a jelen ítélet 55–68. pontjában kifejtett megfontolásokra – meg kell semmisíteni a vitatott határozatot abban a részében, amelyben az az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének második albekezdésében előírt 10%-os felső határ alkalmazása céljából az YKK-csoportnak a vitatott

határozat elfogadását megelőző utolsó üzleti év során elért konszolidált forgalmát vette figyelembe a jogsértésnek azon időszakát illetően, amely során az YKK Stockót tartották kizárólagosan felelősnek ezért a jogsértésért.

97 Emellett emlékeztetni kell arra, hogy a fellebbezők nem kifogásolták a bírság kiindulási összegének a Bizottság általi meghatározását. Következésképpen a Bíróságnak – korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlása keretében – a kizárólag az YKK Stockóval szemben az általa a BWA-együttműködés keretében önállóan és saját felelősségére elkövetett jogsértésért kiszabott bírságot 3 491 000 euróban kell meghatároznia, amely összeg a vitatott határozat elfogadását megelőző üzleti év során elért forgalmának a 10%-t teszi ki.

98 Végezetül meg kell állapítani, hogy a fellebbezők azt kérték a Törvényszéktől, hogy a bírságnak a legfeljebb a saját vonatkozó forgalmuk 10%-ában meghatározott összege tekintetében biztosítsa velük szemben a 2002. évi engedékenységi közlemény alkalmazásán alapuló 20%-os csökkentést. E tekintetben – figyelemmel arra, hogy a BWA-együttműködéssel kapcsolatos jogsértés tekintetében kiszabott bírságot illetően a Bizottság alkalmazott ilyen csökkentést, továbbá arra, hogy ezt a csökkentést az YKK-csoportba tartozó valamennyi társaságra, köztük az YKK Stockóra is alkalmazták – a Bizottság által a vitatott határozatban alkalmazottal azonos számítási módszert kell használni a bírság végső összege esetében, összhangban az 1998. évi iránymutatásban előírtakkal, és ennélfogva a forgalom 10%-ának megfelelő felső határ alkalmazását követően – az együttműködés miatt – alkalmazni kell a csökkentést.

99 Ennek megfelelően a 2002. évi engedékenységi közlemény alapján alkalmazni kell az említett 20%-os csökkentést a bírságnak a jelen ítélet 97. pontjában meghatározott, felülvizsgált összegére. Következésképpen a BWA-együttműködés tekintetében a kizárólag az YKK Stockóra kiszabott bírság összegét 2 792 800 euró összegben kell meghatározni.

A költségekről

100 A Bíróság eljárási szabályzata 184. cikkének (2) bekezdése értelmében, ha a fellebbezés megalapozott, és a Bíróság maga hoz a jogvita kapcsán végleges határozatot, a Bíróság határoz a költségekről. Ugyanezen szabályzat 138. cikkének (3) bekezdése, amelyet e szabályzat 184. cikkének (1) bekezdése értelmében a fellebbezési eljárásban is alkalmazni kell, akként rendelkezik, hogy részleges pernyertesség esetén mindegyik fél maga viseli a költségeit. Ha azonban az ügy körülményei alapján indokoltnak látszik, a Bíróság határozhat úgy, hogy a fél saját költségein felül viseli a másik fél költségeinek egy részét is.

101 A jelen ügyben meg kell állapítani, hogy a fellebbezők által hivatkozott jogalapok közül a Bíróság csak egynek adott helyt a fellebbezés keretében.

102 E feltételek mellett úgy kell határozni, hogy a fellebbezők mind a Törvényszék, mind pedig a Bíróság előtti eljárást illetően maguk viselik saját költségeiket, valamint kötelesek viselni a Bizottság költségeinek háromnegyedét, míg a Bizottság saját költségeinek egynegyedét viseli.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) **A Bíróság az Európai Unió Törvényszékének az YKK és társai kontra Bizottság ügyben (EU:T:2012:322) hozott ítéletét abban a részében hatályon kívül helyezi, amely a fém és műanyag zárak és a tűzőgépek piacán a Bázel–Wuppertal és Amszterdam körök keretében folytatott együttműködéssel összefüggésben – a jogsértés azon időszakát illetően, amely tekintetében az YKK Stocko Fasteners GmbH-t tartották kizárólagosan felelősnek – a bírság maximális összegének meghatározása céljából az YKK-csoportnak a Bizottság [EK 81.] cikk**

alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/39.168 „PO/fém és műanyag rövidárucikkek: zárak”-ügy) 2007. szeptember 19-én hozott C(2007) 4257 végleges határozat elfogadását megelőző évbeli forgalma alapján kiszámított 10%-os felső határ alkalmazására vonatkozik.

2) **A Bíróság a fellebbezést ezt meghaladó részében elutasítja.**

3) **A Bíróság megsemmisíti az említett C(2007) 4257 végleges határozat 2. cikke (2) bekezdésének azon bírság kiszámítására vonatkozó részét, amely tekintetében az YKK Stocko Fasteners GmbH-t tartották kizárólag felelősnek a Bázel–Wuppertal és Amszterdam körök keretében folytatott együttműködéssel összefüggésben.**

4) **A Bíróság 2 792 800 euróban határozza meg a Bázel–Wuppertal és Amszterdam körök keretében folytatott együttműködéssel összefüggésben az azon jogsértés tekintetében kiszabott bírságot, amely jogsértés esetében az YKK Stocko Fasteners GmbH kizárólagos felelősségét állapították meg.**

5) **Az YKK Corporation, az YKK Holding Europe BV és az YKK Stocko Fasteners GmbH viselik saját költségeiket, valamint kötelezi őket a Bíróság az Európai Bizottságnál mind az elsőfokú eljárással, mind pedig a fellebbezési eljárással összefüggésben felmerült költségek háromnegyedének viselésére.**

6) **Az Európai Bizottság maga viseli mind az elsőfokú eljárással, mind pedig a fellebbezési eljárással összefüggésben felmerült saját költségei egynegyedét.**

Aláírások